

***KONVERGENCIA HELYETT
DIVERGENCIA***

AVAGY

AKI KIMARAD, LEMARAD

OTK : 97/2005. (XII. 25.) OGY határozat az Országos Területfejlesztési Konceptióról

Decentralizáció és regionalizmus

A fejlesztéspolitikai és végrehajtási döntések, valamint a fejlesztési források jelentős részét **decentralizálni** kell. Ennek érdekében fontos **a régiók** fejlesztéspolitikai szerepének és az ehhez szükséges **kompetenciáiknak megerősítése,**

Területi felzárkózás

A kohézió jegyében a társadalmi esélyegyenlőséget sértő, jelentős mértékű és a gazdaság hatékony működését korlátozó legsúlyosabb területi elmaradottságok mérséklése: a/ a fejlettségükben tartósan leszakadó térségek gazdasági-társadalmi felzárkóztatása, **a külső és belső perifériák dinamizálása;** b/ az alapvető életesélyek feltételeinek biztosítása az ország valamennyi településén; c/ **a túlzottan egyközpontú térszerkezet oldása.**

Nem előzmény nélküli:

- Regionális tervezés /Perczel Károly VÁTI 1962
- Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptió (OTK) 1970 stb

OTFT : 1/2014. (I. 3.) OGY határozat az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról

OTK kritikája:

- a térségek versenyképessége nem javult, a felzárkóztatás megtorpant, a területi kohézió mértéke nem volt kielégítő, a társadalmi különbségek nőttek

„Új” területi specifikus célok:

- bb) a többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat,
- be) területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése,

Megállapítás és jóslat:

- > Előrelépés helyett visszalépés, regionalizmus eltűnt, konvergencia helyett divergencia (ez európai jelenség...)
- > A hazai divergencia-kutatás–publikálás–újratervezés sziszifuszi jelensége ciklusról ciklusra jelentkezik. A jövőben is.

MIVANITT? MILESZITT? - idézhető idézetek

„Ez egy végletesen túlcentralizált ország...” - Pálné dr. Kovács Ilona (1993)

(közhatalmi dimenzió >>> "homokóra modell")

„Riadt tunyaság ül rá az országra, ha a helyi érdekközösségeknek nem sikerül érdemben intézményesíteni szerepüket a nagyon erős pénzosztó centrummal szemben”
– dr. Csatári Bálint (1995)

(forrásképzés-elosztás dimenzió >>> "autokratikus redisztribúció")

„Budapest mesze kinyújtja polip karjait Tatabánya, Vác, Gödöllő irányába; a települések összenőnek, kialakul a megapolisz... a káosz rendszerré válik...a káosz maga lesz a rendszer”
- dr. Lengyel László (1994)

(urbanisztikai + politológiai dimenzió >>> "rózsaszín polip")

„Kelet-Közép-Európában egyedülálló, évszázados trend az ország centrumtárságának, Budapestnek és agglomerációjának megingathatatlan pozíciója. E trend módosítása a magyar modernizáció kulcsa, az eddigi kudarcok meghatározó oka.”
– dr. Horváth Gyula (1998)

(gazdaságföldrajzi dimenzió >>> „permanens centralizáció”)

„Kelet-Közép-Európában egyedülálló, évszázados trend az ország centrumtárságának, Budapestnek és agglomerációjának megingathatatlan pozíciója. Ez az eddigi kudarcok meghatározó oka, a trend módosítása a magyar modernizáció kulcsa”.

Regionális közgazdasági axióma: egy-egy jól lehatárolható földrajzi térben a társadalmi kohézió mozgósítja a helyi erőforrásokat (1.)

>>> versenyképesség, gazdasági aktivitás

Ebből következik az inverz állítás, hogy a társadalmi gazdasági kohézió hiánya esetén a helyi erőforrások kihasználatlanok, inaktívak (2.)

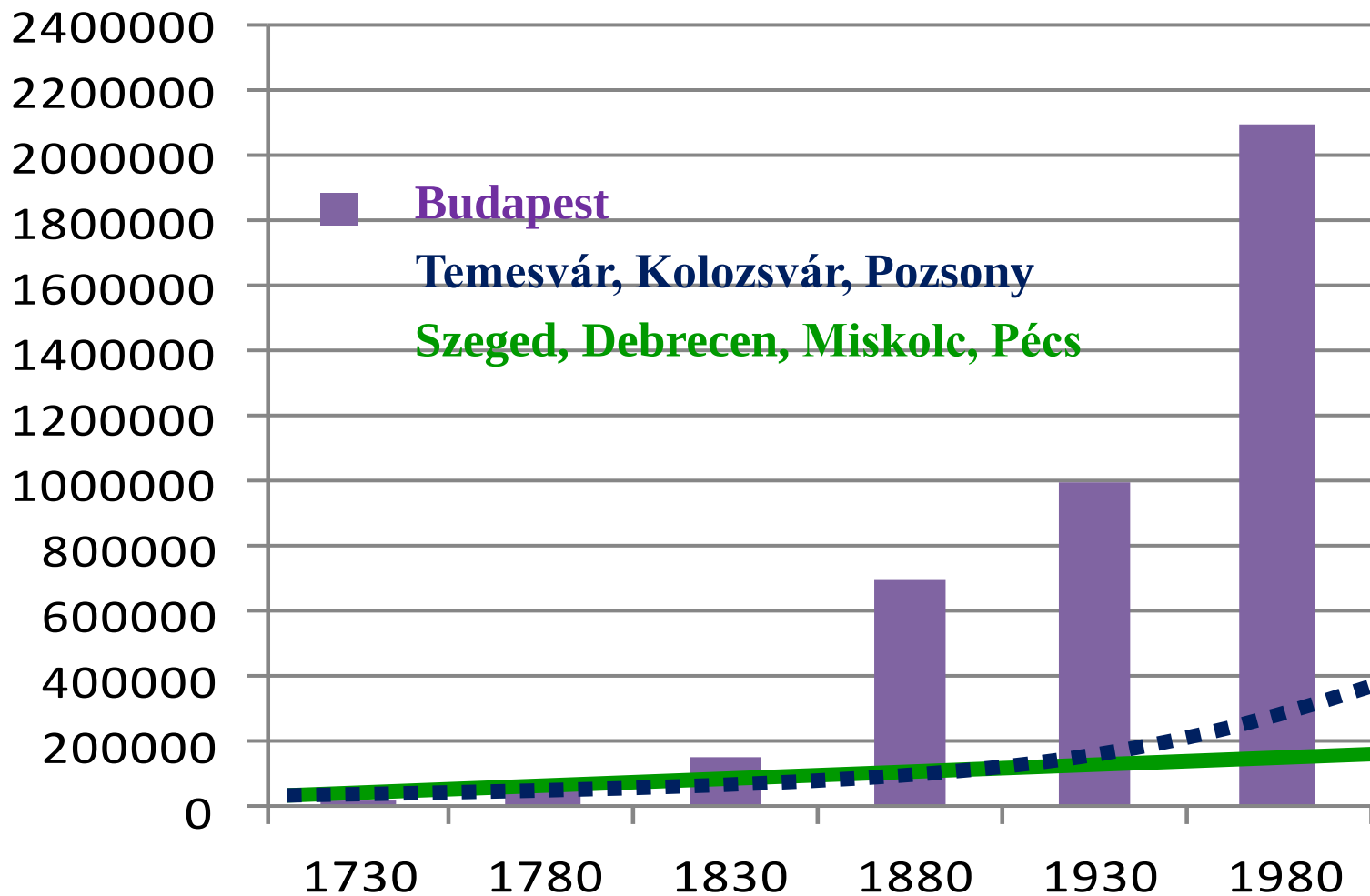
>>> versenyhátrány, gazdasági pangás

Az (1.) jelenség a regionalizált v. decentralizált (részleges v. teljes autonómiával rendelkező) rendszerekben jellemző, a (2.) jelenség pedig a jellemzően centralizált rendszerekben (3.)

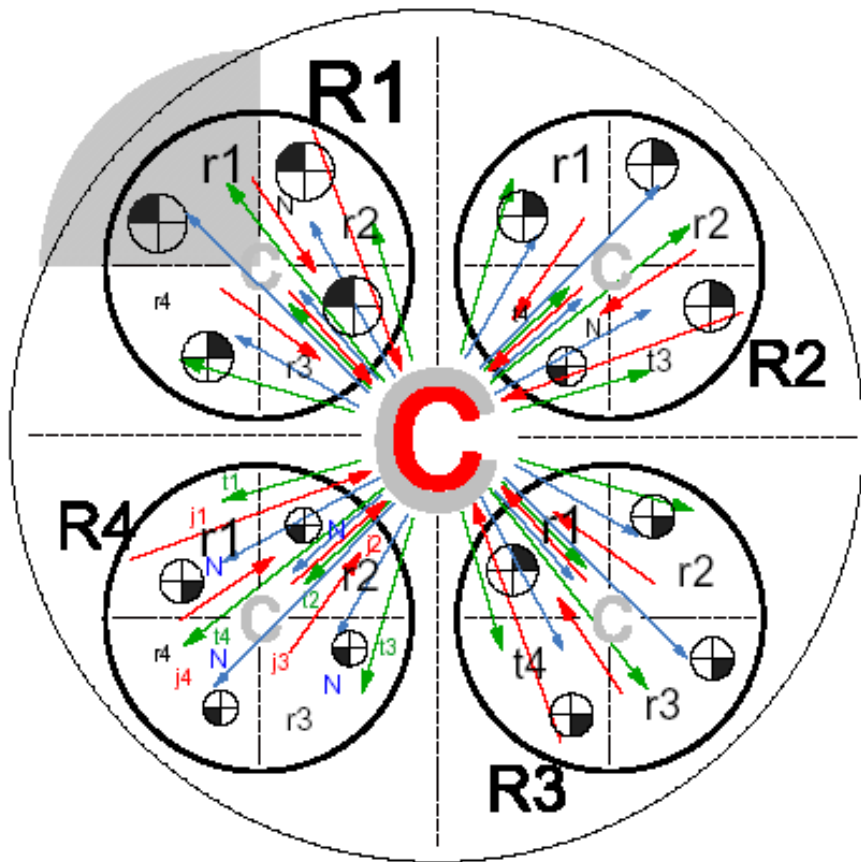
Magyarország egy szélsőségesen centralizált ország (4.)

>>> permanens relatív divergencia (5.)

A Kárpát medencei „nagyvárosok” népességváltozása (centralizáció és népességkoncentráció)

egypólusú centrális erőter szerepkör nélküli települési önkormányzatokkal

forrásbegyűjtés-elosztás
csekély helyben maradó forrással,
területi hatáskörök hiányával :

nincs valós regionális centrum

nagyváros

középváros

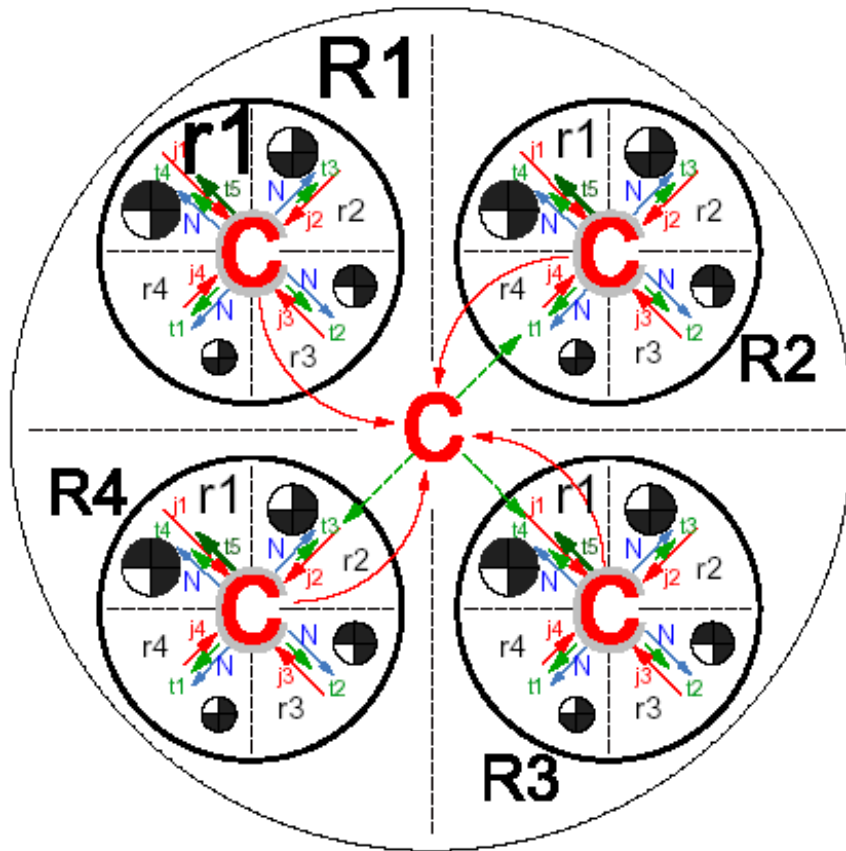
kisváros

kistelepülés

egyneműként kezelt

kohézió hiánya „természetes”

policentrikus (álm)modell területi és helyi önkormányzás ígérete

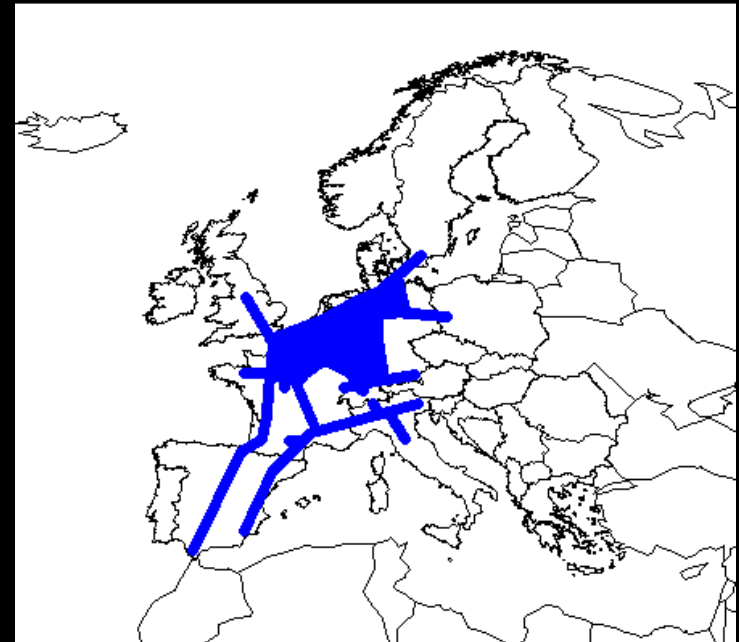
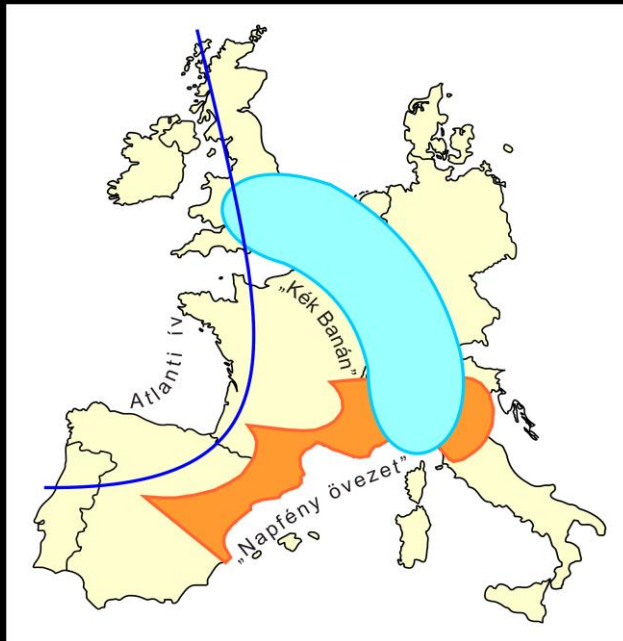
forrásbegyűjtés-elosztás
jelentős helyben maradó forrással:

re

valódi regionális centrum (pólus)

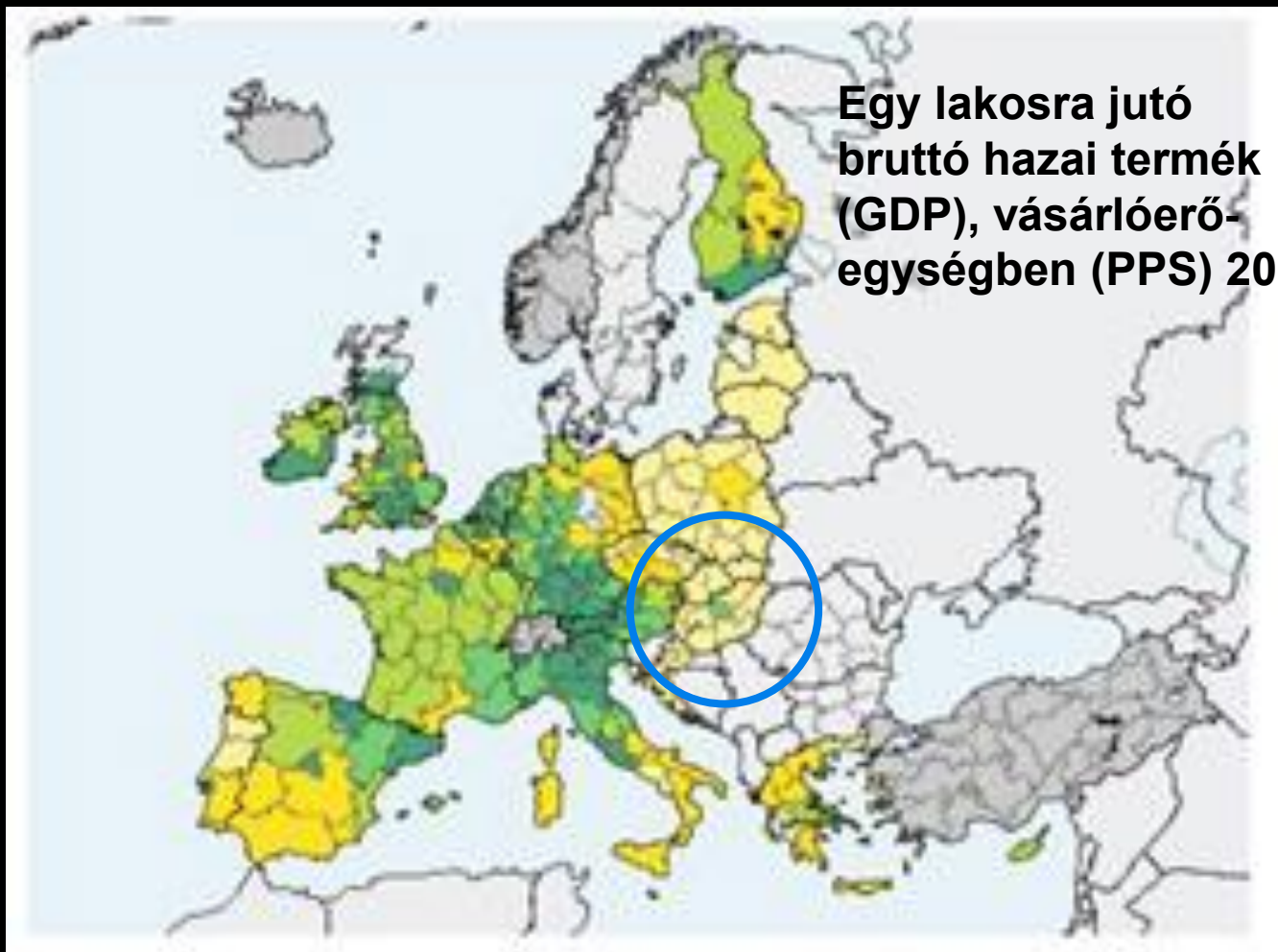
nagyváros
középváros
kisváros
kistelepülés
belső „munkamegosztása”

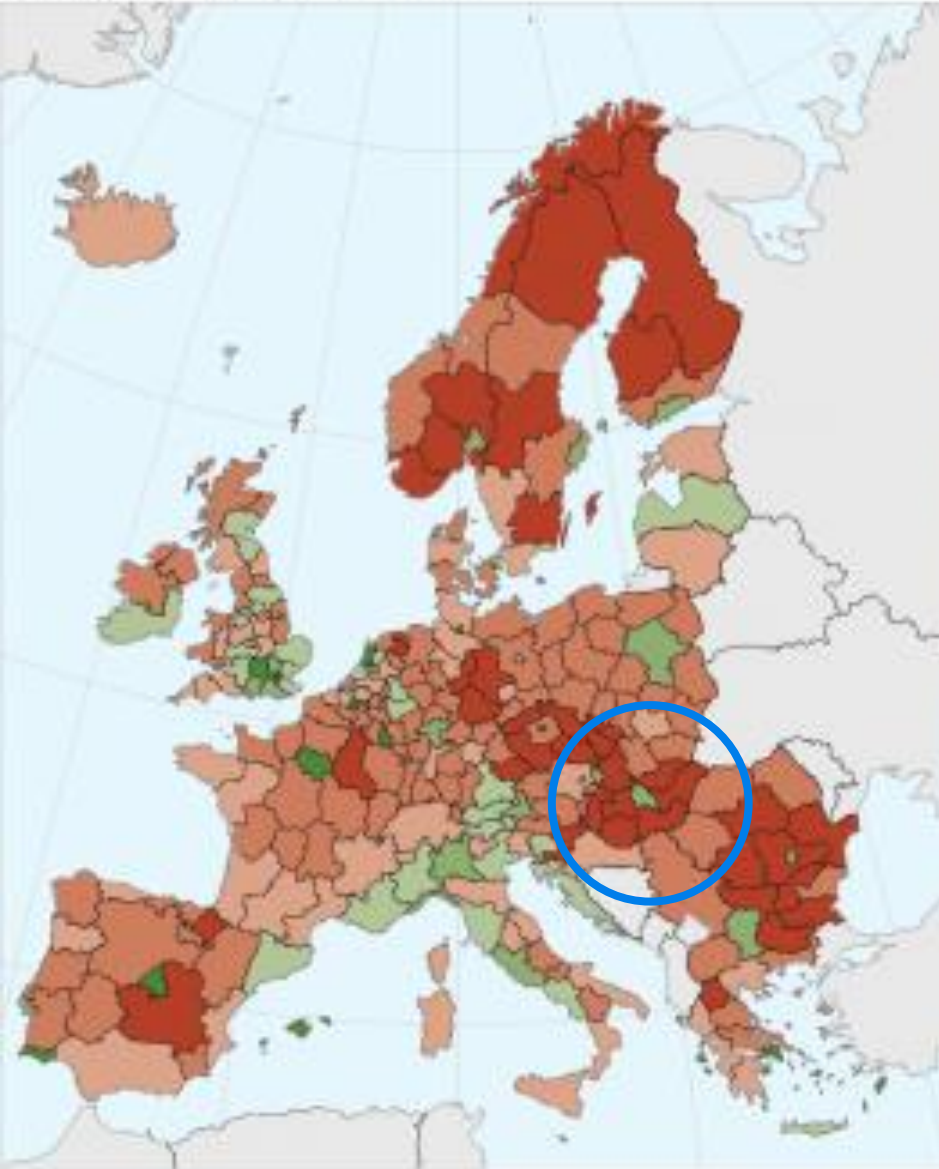
kohézió , regionális autonómia

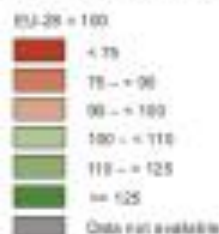
Európai
centrumterületek
(fél)perifériák

Európai területi különbségek mérséklése: konvergencia program 2008

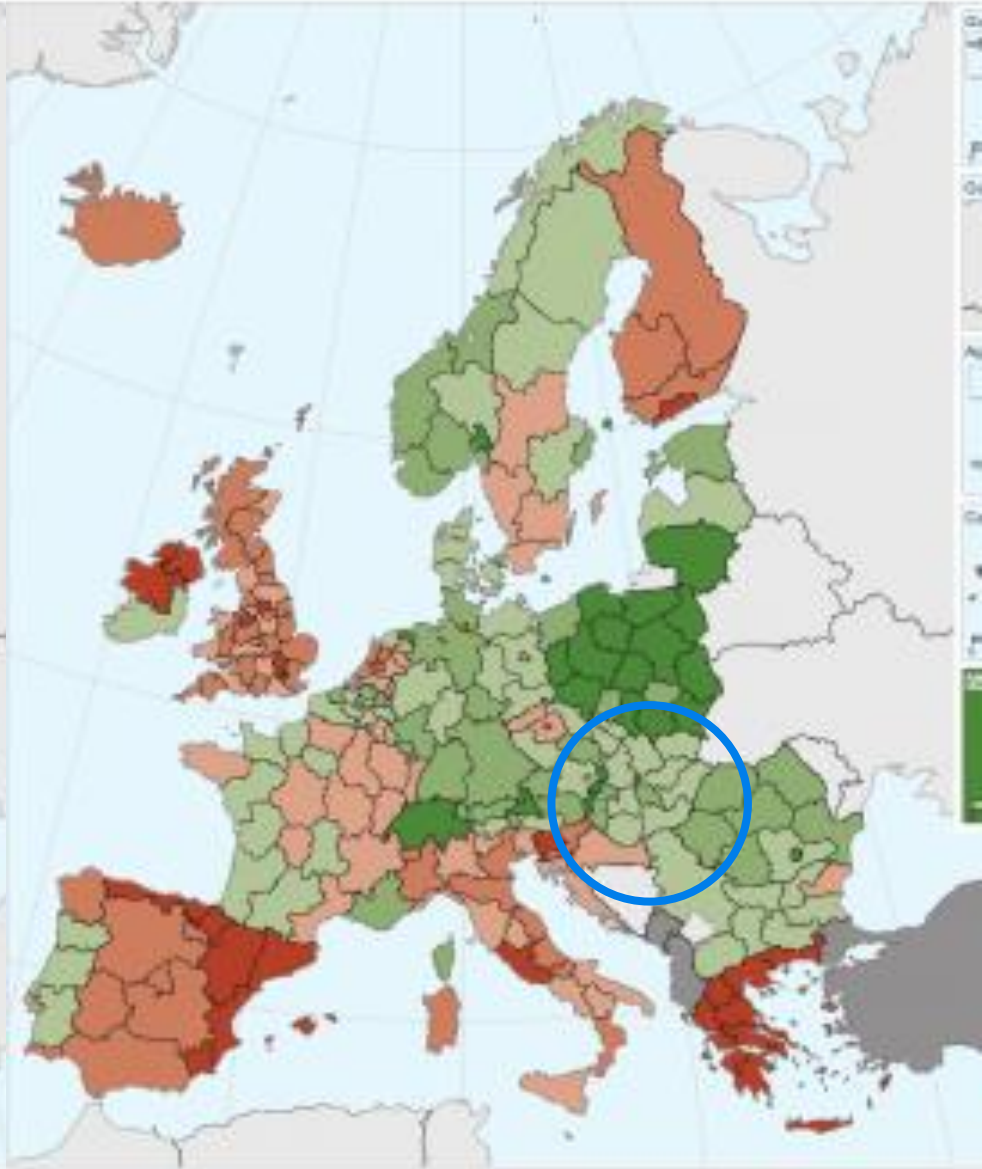

[% of the EU-28 average, EU-28 = 100]

Egy lakosra jutó bruttó hazai termék (GDP), vásárlóerő-egységben (PPS) 2013

Administrative boundaries: © EuroG
Cartography: Eurostat – GISCO

[percentage points difference between 2013 and 2008, in relation to the EU-28 average]

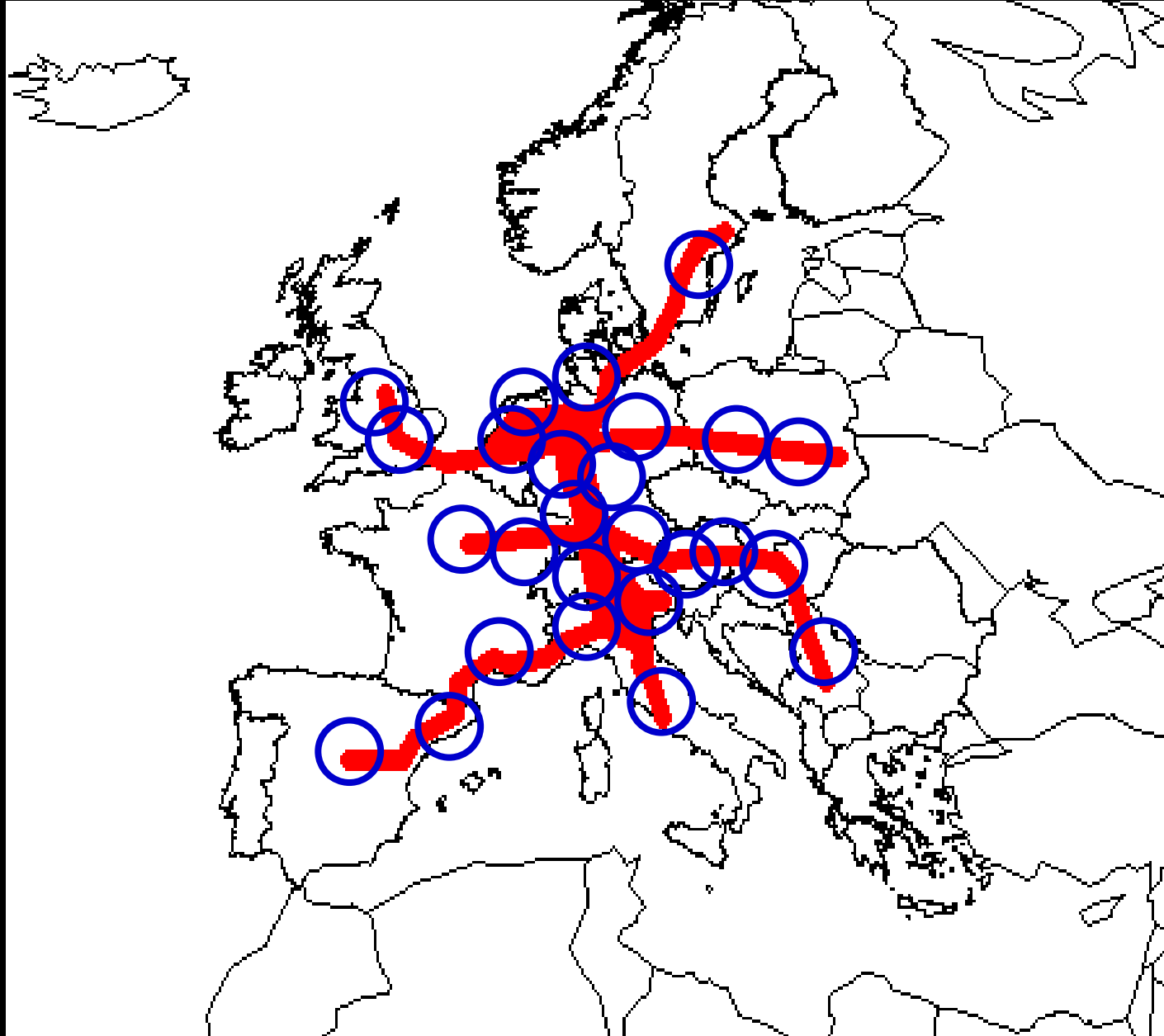

Az egy lakosra jutó bruttó hazai termék (GDP) alakulása (PPS), 2008–2013

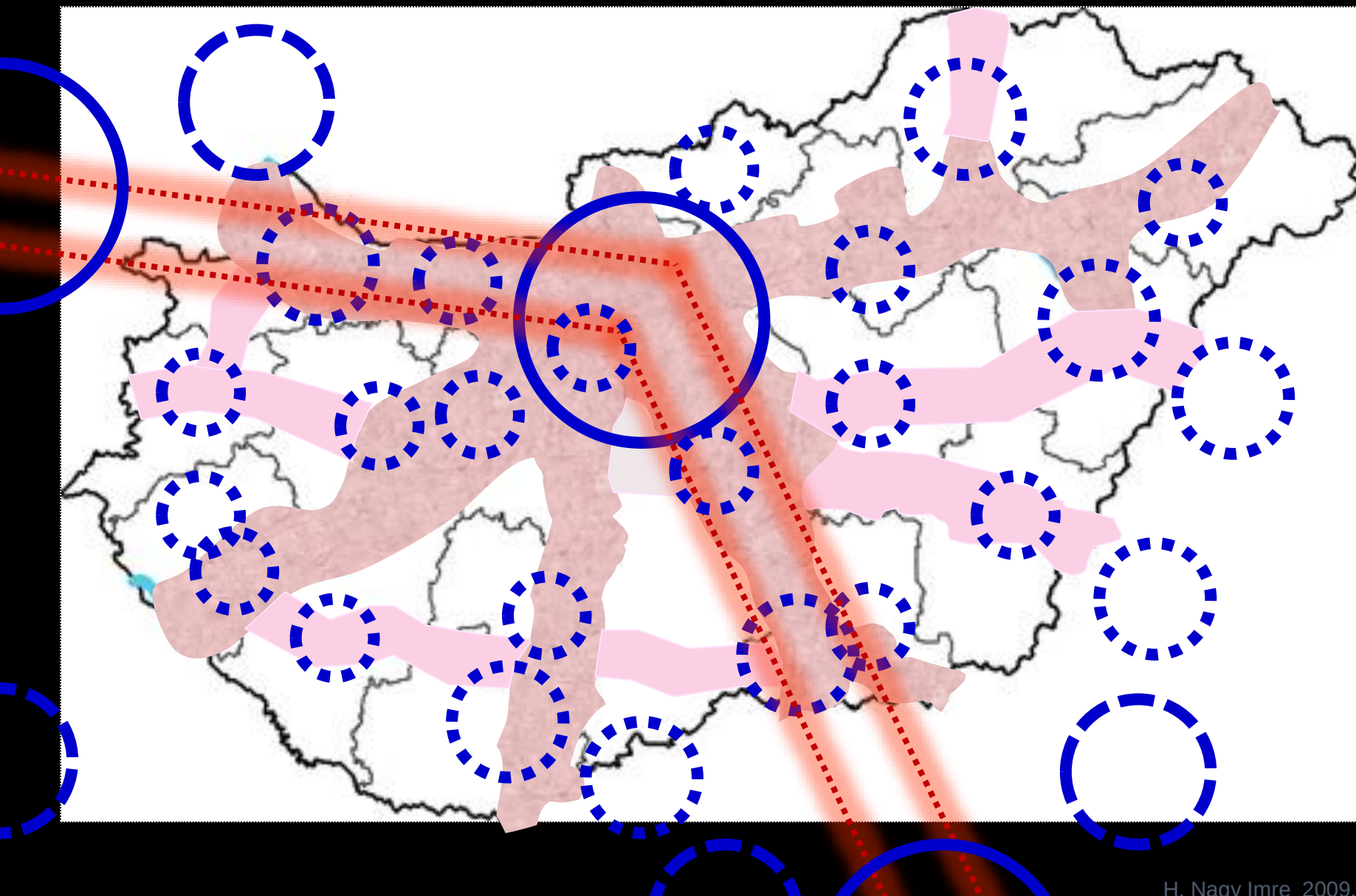
Administrative boundaries: © EuroG
Cartography: Eurostat – GISCO, 10

A „kék szőlő” a „vörös polippal”

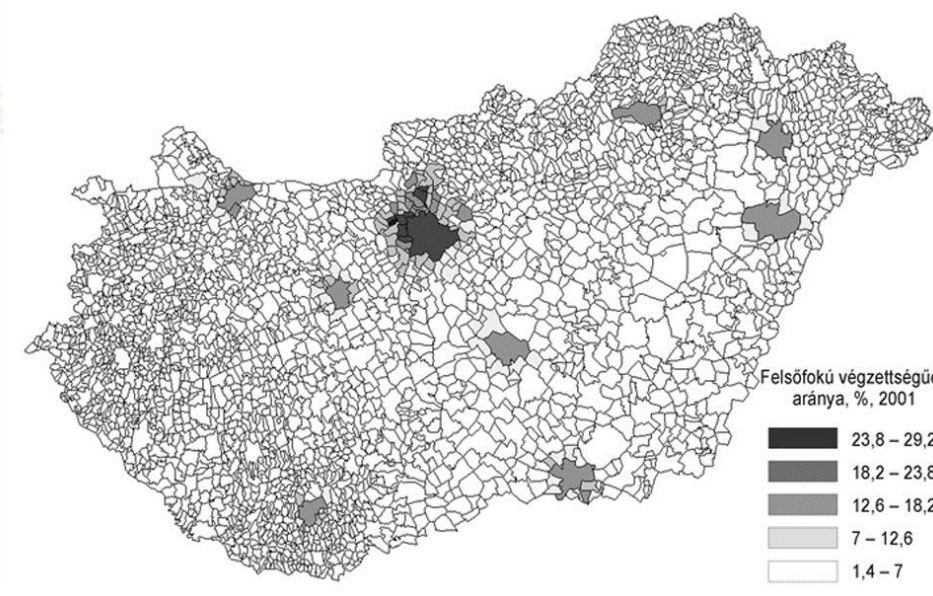
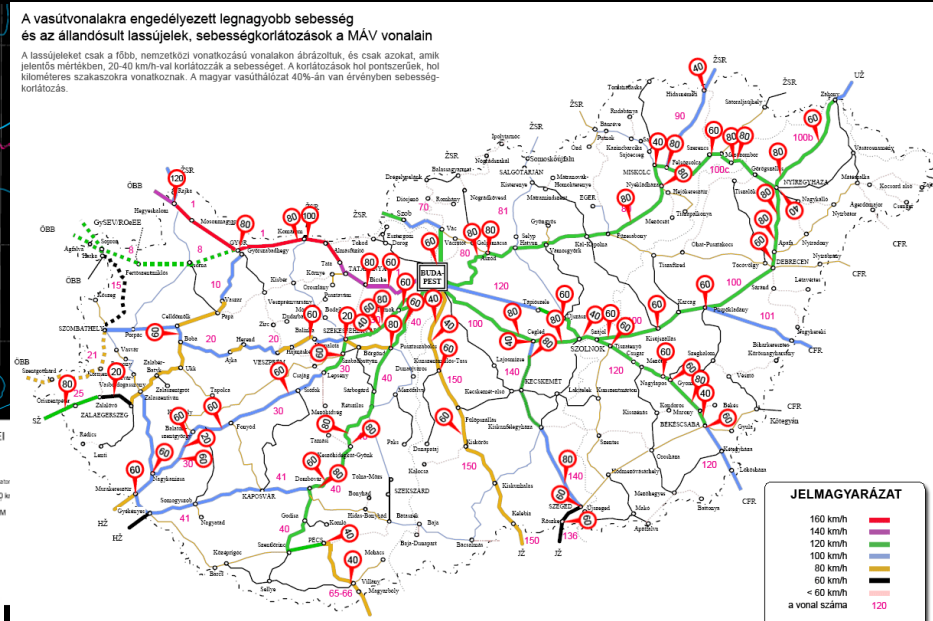
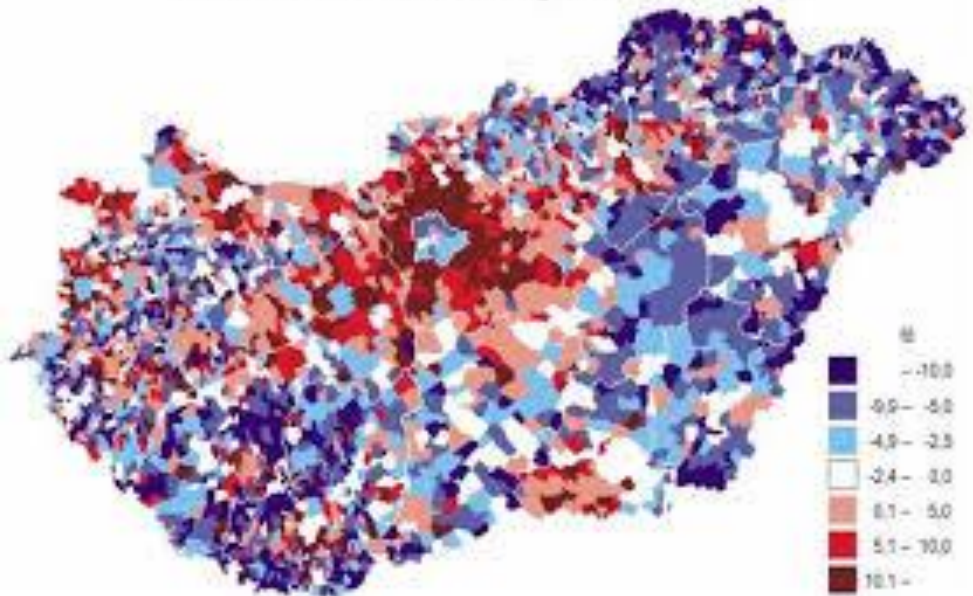
A „vörös polip” leképezése:
a magyar „rózsaszín polip” és az ő tapadókorongjai

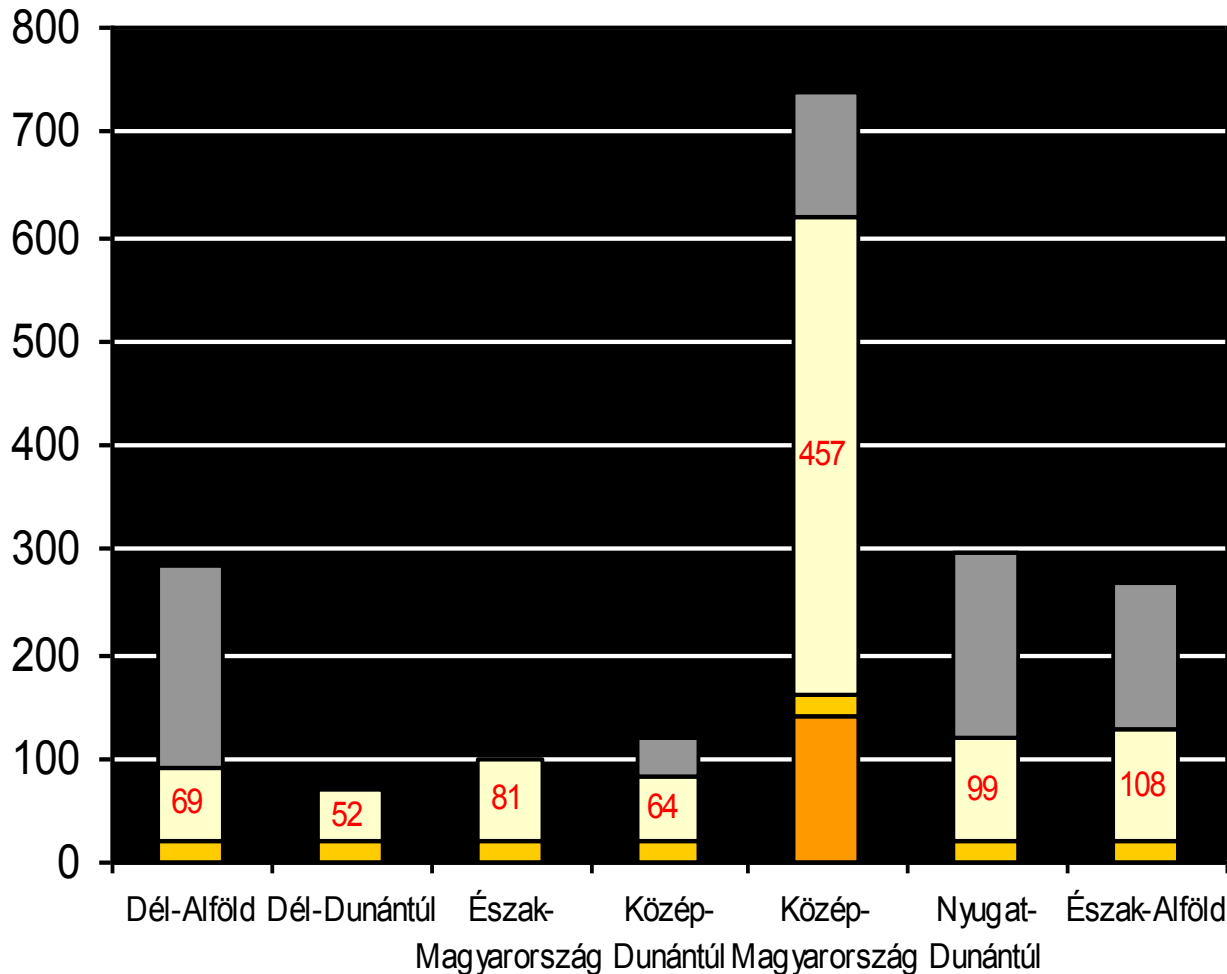
A centrális térszerkezet összetevői

A belföldi vándorlási különbözet évi átlaga 1 000 lakosra, 2000-2008

Miért alakult így? I. Kiemelt projektek területi allokációja, 2007-2009

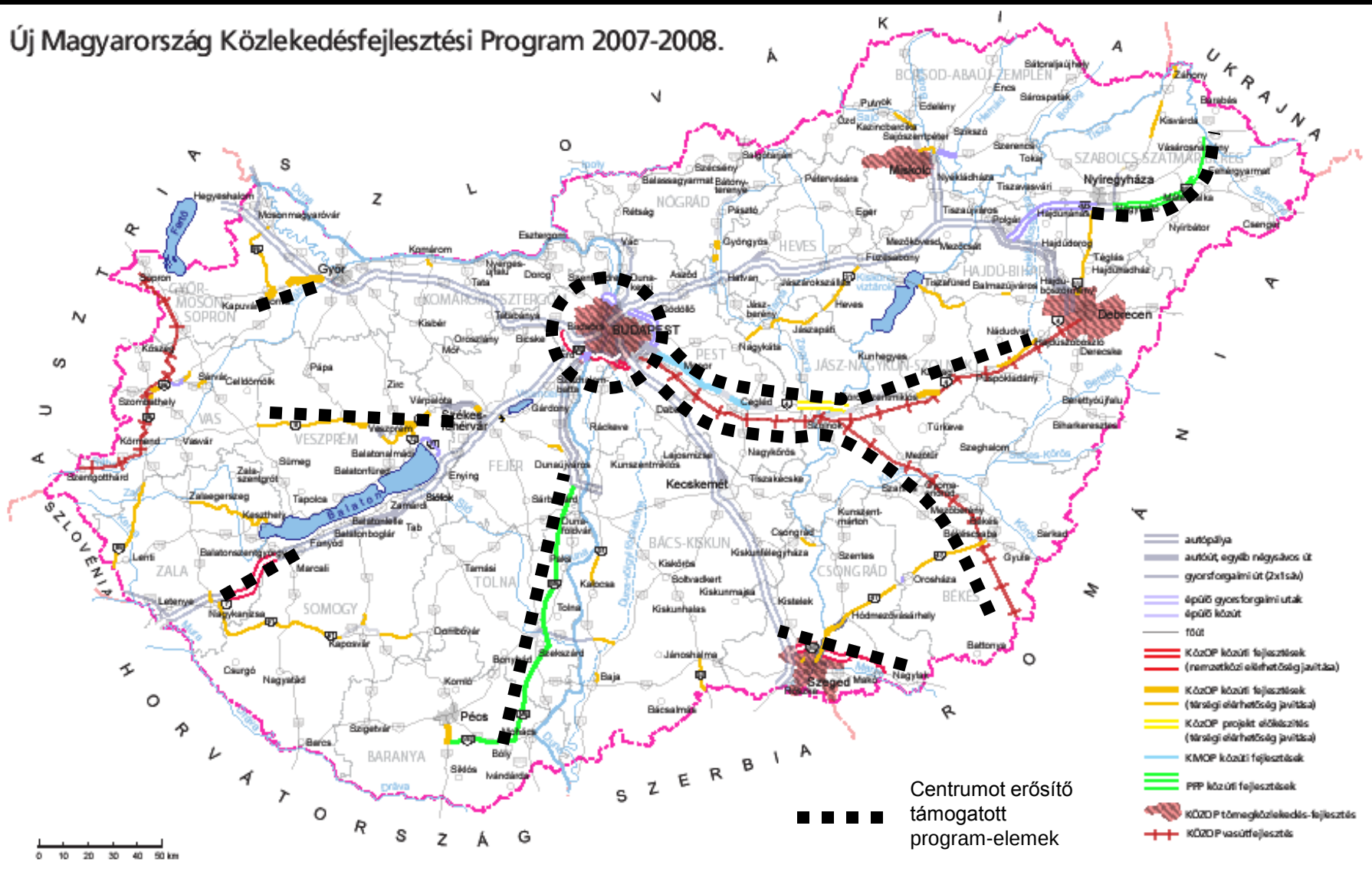

adatok md Ft-ban

- Országos hálózat része (infra)
- Helyi (regionális) projekt
- Országos projekt régiókban ~50%
- Országos projekt centrumban ~50%

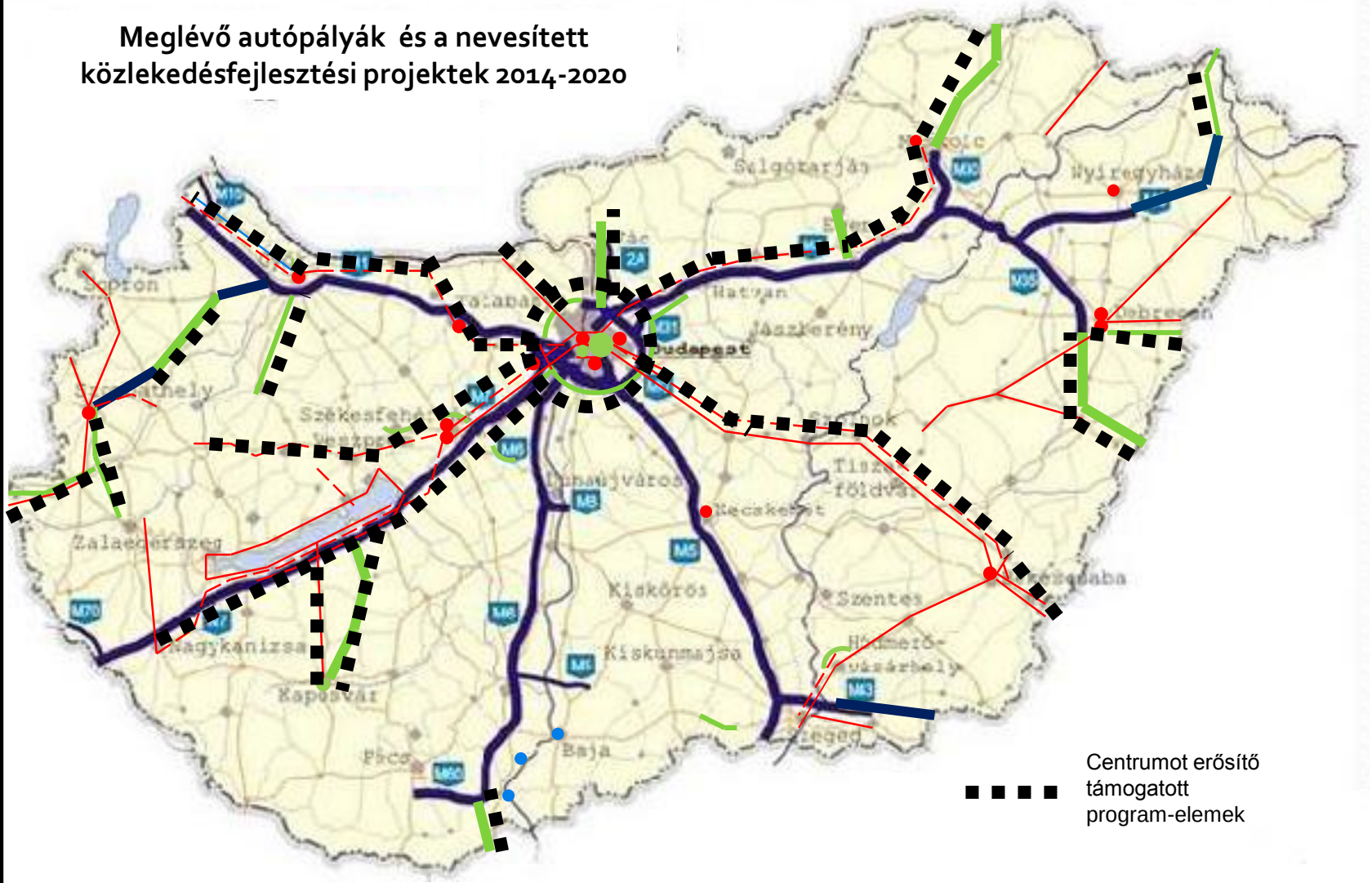
Miért alakult így? II. Centrumot erősítő KÖZOP

Új Magyarország Közlekedésfejlesztési Program 2007-2008.

Miért alakul így? III: Centrum - erősítő IKOP

Meglévő autópályák és a nevesített közlekedésfejlesztési projektek 2014-2020

TERÜLETFEJLESZTÉS ? NEM LÉTEZIK

Illetve, létezik egy sajátosan magyar,
területi érdek-mechanizmus

Beépített fékek, csapdák, ellentmondások I.

- Mo. közlekedési politikája: forgalom alakulását követő hálózatfejlesztés
- Bp. nemzetközi repülőtér: szerződés 200 km belül nem fejleszthető repülőtér
- Pólusvárosok kijelöléséről szóló egy. határozat: Módosítás: Bp is pólus!
- Modern Városok Program = „Budapest és a tenger”
- OTK > OFTK: metropolisszá fejlesztés kitűzött cél
- ROP pályázati kiírások (beépített) ellentmondásai a területfejlesztési célokkal : gazdasági megtérülés ígérete (Szeged Biopolisz példája külön)

Beépített fékek, csapdák, ellentmondások II.

Oszd meg és uralkodj I. : tudatos közhatalmi megosztás:
megyeszékhelyek „lyuk a sajtban” (1994) + megyei jogú városok
elszaporítása

Oszd meg és uralkodj II. : A középszintű önkormányzati hatáskörök
tudatos kiürítése (90-től máig)

Középmagyarországi régió „kisírt” különleges státusza az EU-ban : a
régiók pénzének lenyúlása

EU Állami források kiegészítésére + állami forrás biztosítása

Extra állami beruházások < > szemben a ter.fejlesztési célokkal, az EU területi
politikájával

(EXPO Budapest, Olimpia Budapest)

Egy nagyváros (Szeged Biopolisz) példája

IPARI PARKOK : STAGNÁLNAK

EGYETEM legnagyobb helyi foglalkoztató, európai ranglistán ill. kutatási eredmények alapján előkelő helyen, nem gyűrűzik „be”

BIOPOLIS MAGTERÜLET, innovációs technológiai park:
ELODÁZVA barnamezős területen alapinfra kiépítés nincs zöld út

ELI-ALPS – ELIPOLIS : HIÁNYZÓ ÁLLAMI TÁMOGATÁS
(terület kiárusítás rémképe)

SZEGED, BIOPOLISZ MAgTERÜLET
DÉLI TISZA HÍD - SCIENCE PARK

CÉLÁLLAPOT

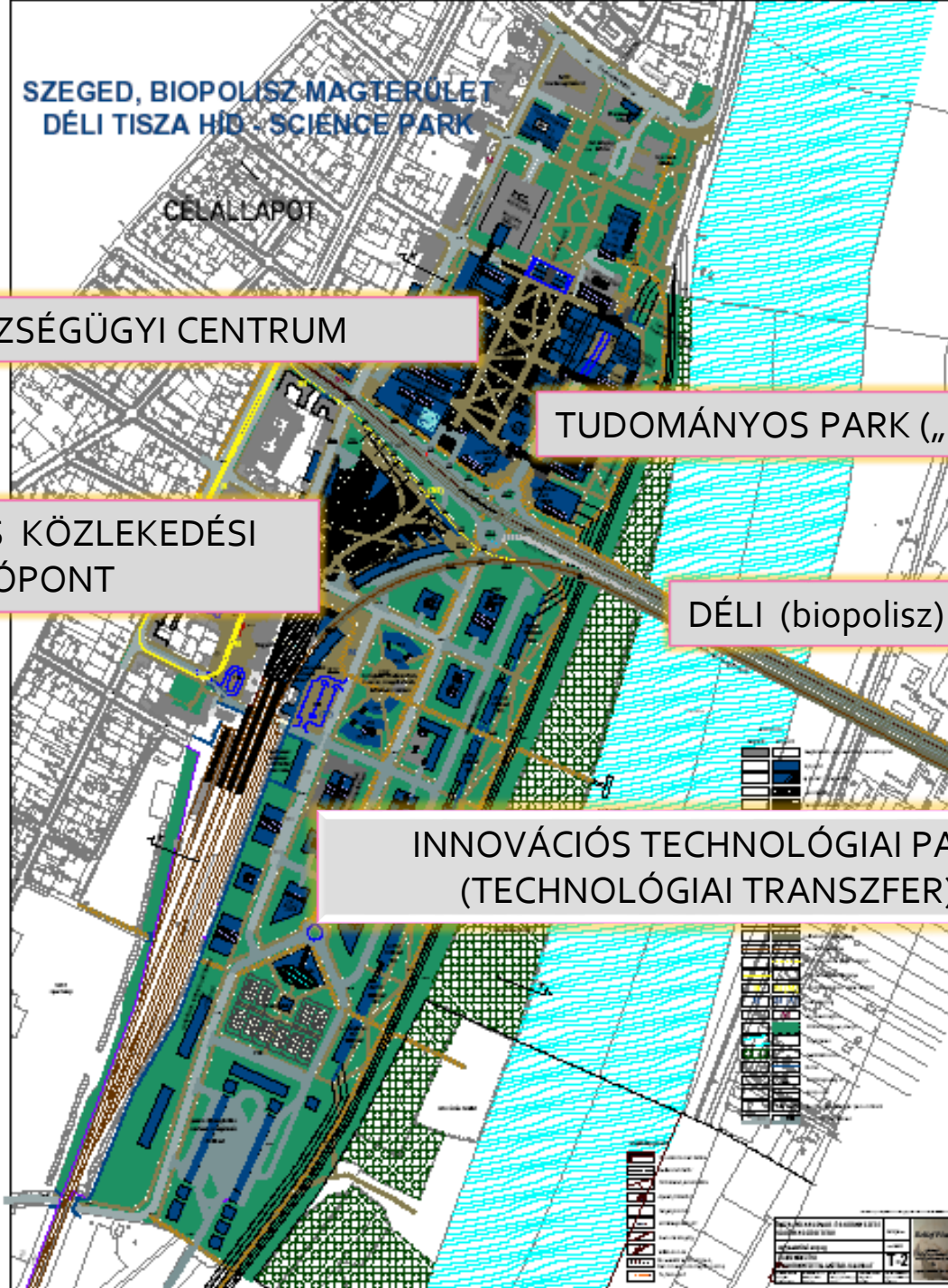
REGIONÁLIS EGÉSZSÉGÜGYI CENTRUM

TUDOMÁNYOS PARK („SCIENCE PLAZA”)

INTERMODÁLIS KÖZLEKEDÉSI
CSOMÓPONT

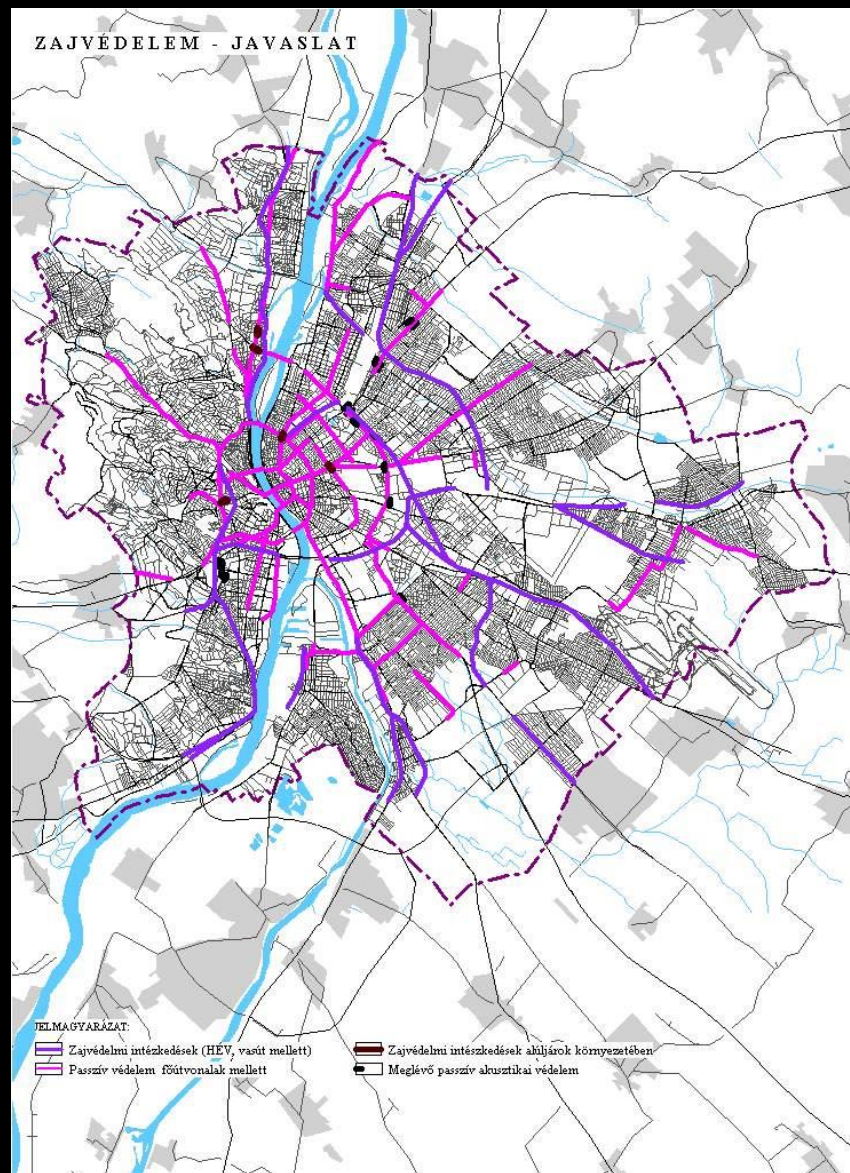
DÉLI (biopolisz) TISZA HÍD

INNOVÁCIÓS TECHNOLÓGIAI PARK
(TECHNOLÓGIAI TRANSZFER)

A főváros: földoklik

- ❑ A térstruktúra elszenvedője: Budapest társadalma
- ❑ Centrális térszerkezeten belüli centrális települési szerkezet
- ❑ A zajvédelmi térkép érzékelteti a célforgalom és a belső forgalom útvonalait
- ❑ Túldimenzionált, koncentrált országos intézményrendszer > országos vonzású hivatásforgalom
- ❑ Extra állami „presztizsbefektetések”: növekvő idegenforgalom, növekvő népesség
- ❑ Agglomerációs utazási kényszer > növekvő ingázási forgalom
- ❑ Olimpia 2024 NEMEK többsége (38 %)

Quo vadis?

RÉGI ÉS ÚJ ELMÉLETI MEGOLDÁSOK

NULLA MEGOLDÁS (semmit nem teszünk...):

A mo-i divergencia folyamat folytatódik > népességgkoncentráció > végletesen torz térszerkezet (központi konurbáció (?) v. regionális város(?) + tartós félperiféria állapot + periféria állapot + váltógazdaságos(!) centrális államhatalom betokozódása + aki kimarad az lemarad...

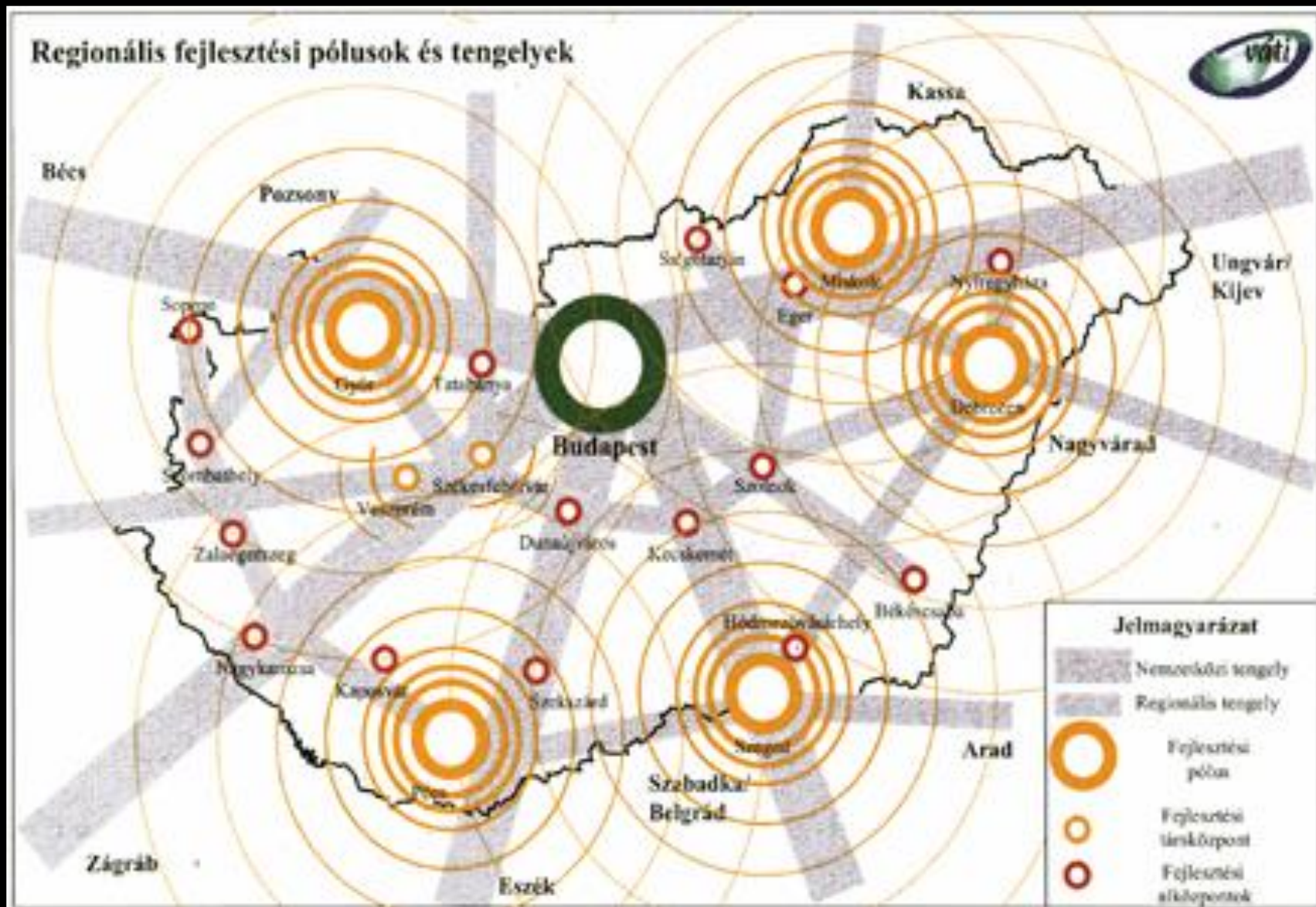
URBANISZTIKAI DIMENZIÓ (lehetőségek)

- > Organikus megoldás: a hálózatok összeépítése > policentrikus városfejlődés esélye a Kárpát medencében (kérdés, elég-e ez)
- Radikális megoldások: Pólus Program II. > Egyetemi városok összekötése > déli gyűrű > Centrum funkciók áttelepítése > új főváros
- Centrum funkciók szételepítése > minisztériumok, intézmények szételepítése pólusvárosokban

POLITIKAI DIMENZIÓ (lehetőségek)

- Organikus megoldás: kooperatív állam? Good Governance?
- Radikális megoldás: „decentralizációért” programpárt > meghatározó szerep a közhatalomban > fékek, csapdák kiiktatása > a hatalom önleépítése területi szintre, urbanisztikai megoldások

Pólus program II

Köszönöm a figyelmet!